

INTERVIEW Archeoloog Gerard Alders overleed twee dagen nadat hij meesterwerk in handen had

'Tot aan zijn dood bleef hij spitten in het verleden'

Bijna twintig jaar werkte archeoloog Gerard Alders aan zijn meesterwerk 'Het Oer-IJ heropend', over archeologie in Kennemerland. Twee dagen nadat hij zijn boek éindelijk in handen had, overleed hij aan ALS. „Hij wist lange tijd niet of hij de publicatie ging halen”, vertelt zijn oud-collega Rob van Eerden. Donderdag wordt zijn boek in Archeologiemuseum Huis van Hilde in Castricum gepresenteerd.

Marije de Leeuw
marije.deleeuw@mediahuis.nl

Castricum ■ Als jongetje zocht hij al samen met zijn broer naar scherven aardewerk in zijn woonplaats in Den Helder, en ontstond de liefde voor het verleden. Maar pas op latere leeftijd (42 jaar) maakte Gerard Alders zijn droom waar, en studeerde hij af als archeoloog aan de Universiteit van Amsterdam. Op zijn 71ste, drie maanden voor zijn overlijden, promoveerde hij met zijn proefschrift aan de universiteit, en kon hij zichzelf doctor noemen.

Sinds de jaren tachtig was de Noord-Hollander die met zijn vrouw in Hoogwoud woonde, echter al als assistent betrokken bij de archeologisch werk voor de provincie Noord-Holland. Ook de jaren daarna deed hij talloze opgravingen en onderzoek voor de provincie, en later zette hij zijn werk als zelfstandige voort.

In de grond spitten en onderzoek doen naar sporen uit het verleden: het was niet alleen Gerards werk, het was zijn passie. „Gerard was een freak als het gaat

Rob van Eerden met het meesterwerk van de overleden archeoloog Gerard Alders.

FOTO RONALD GOEDHEER

om archeologie”, vertelt Rob van Eerden, beleidsadviseur archeologie bij de provincie Noord-Holland, werkzaam in Huis van Hilde in Castricum, met een glimlach. „Hij was een pietje-precies, en continu bezig met het doorgeven van zijn kennis. Door zijn harde werk heeft hij een revolutie veroorzaakt.”

Memorystick

Gerard was Rob's oud-collega en ook zijn voorganger. De twee werkten kort samen. „Op zijn uitvaart gaf zijn vrouw mij een memorystick met allerlei documenten, waar hij tot aan zijn dood nog aan heeft gewerkt. We moeten ze nog doorspitten, maar ik weet al dat dit

materiaal van onschatbare waarde is. Alsof hij vanuit zijn kist nog allerlei materiaal aan ons doorgeeft”, vertelt Rob, met een brok in zijn keel.

Gerard had al een paar jaar medische klachten en kreeg pas vorig jaar de diagnose ALS, een verwoestende ziekte waarbij je spieren een voor een uitvallen. Hij wist lange tijd niet of hij zijn promotie en de publicatie van zijn proefschrift over de archeologie in Kennemerland- ging halen. Toch bleef hij er tot op het laatst aan doorwerken, en promoveerde in januari met zijn meesterwerk, dat hij op een ongebruikelijke manier in een Worddocument met wat plaatjes aanleverde.

De opmaak en publicatie van zijn meesterwerk kon Gerard door zijn ziekte niet meer zelf doen, en dus nam Huis van Hilde die taak op zich. Daarom is Gerards werk nu onderdeel van een reeks Huis van Hilde-publicaties over archeologie in Noord-Holland. Rob: „Zijn boek heeft hij op het laatste moment toch nog in handen gehad. Op zaterdag kreeg hij het opgestuurd, en op maandag is hij overleden. Dat is natuurlijk ontzettend ontroerend.”

Het meesterwerk van Gerard is een aanwinst voor het archeologiemuseum, want Gerards onderzoek is van 'onschatbare waarde' voor Noord-Holland, stelt Rob. In zijn boek is veel kennis over het cultuurhistorische land van Kennemerland vanaf de middeleeuwen gebundeld.

Lagen uit het verleden

„Gerard laat met dit werk zien dat er nog ontzettend veel te ontdekken is in ons landschap. Er lopen onder de grond waar wij wonen, werken en leven, allerlei lagen uit verschillende periodes van het verleden door elkaar. Hij doet in zijn boek voorspellingen over vindplaatsen waar we grote ontdekkingen kunnen doen. Een van die voorspellingen is al uitgekomen. Ik kan daar nu nog niets over zeggen, maar het is groots”, zegt Rob geheimzinnig. Tijdens Gerards boekpresentatie wordt er meer bekend over gemaakt.

De belangrijkste verdienste van het werk van Gerard is volgens Rob dat hij een 'een verschuiving' in

het denken over archeologie heeft veroorzaakt. Hij nam in zijn onderzoek ook de eeuwen na de zeventiende eeuw mee, een ongebruikelijke periode in de archeologie. „Vaak doen archeologen alleen onderzoek naar opgravingen uit de Romeinse tijd tot de middeleeuwen, periodes waar niet of nauwelijks geschreven bronnen van zijn. Gerard veroorzaakte een kleine revolutie in het denken hierover: hij liet zien dat er op archeologisch gebied ook veel te ontdekken is uit die eeuwen daarna.”

Kastelen en stolpboerderijen

Zo liggen er in Kennemerland talloze kastelen, windmolens, stolpboerderijen, oevermarkten en andere overblijfselen in ons landschap verstopt, vertelt Rob. „Die kastelen uit de dertiende en veertiende eeuw zijn typisch Noord-Hollands en hadden te maken met de strijd tussen de Hollanders en de West-Friezen. Die strijd heeft honderden jaren geduurd, en is uiteindelijk gestopt toen de West-Friezen naar het noorden werden verdreven. Die kastelen hebben hier lang gestaan, maar de meesten zijn afgebroken. Als je diep in de bodem graaft, kun je op allerlei plekken in deze regio sporen van die oude kastelen, en andere overblijfselen, tegenkomen.”

Gerard was gefascineerd door dit Noord-Hollandse landschap, dat vrij uniek is, aangezien het volledig door de mens is gevormd, vertelt Rob. „In de prehistorie lagen hier uitgestrekte veenpakketten, verder is hier maar weinig echt natuur. Zelfs onze duinen, die nu worden gezien als natuurgebied, werden eeuwen geleden al door de mens bewoond, aangepast en in cultuur gebracht.”

Voor Gerard betekende dat een schat aan informatie uit het verleden, vervolgt de beleidsadviseur. „Hij was een Noord-Hollander in hart en nieren. Hij deed ook wel eens onderzoek buiten deze provincie, maar zijn hart lag hier, net als bij mij overigens.”

Sporen wissen

Gemeenten zouden ontzettend veel van Gerards boek kunnen leren, denkt Rob. „Het boek van Gerard kan gemeenten helpen te ontdekken waar nog archeologische sporen te verwachten zijn. Zo kunnen deze plekken in de toekomst beter beschermd worden, bijvoorbeeld als er op die plekken huizen worden gebouwd.”

Ook al is Gerard er niet meer, volgens Rob zal zijn werk Noord-Holland nog jarenlang in zijn greep houden. „Vlak voor zijn overlijden heeft hij nóg een manuscript ingeleverd. We kunnen dus nog veel meer van zijn hand verwachten”, glimlacht zijn oud-collega.

De boekpresentatie van 'Het Oer-IJ Heropend' is op donderdag 15 mei, om 15 uur, in Archeologiemuseum Huis van Hilde in Castricum. De publicatie is voor iedereen te lezen via de website.

Gerard Alders in zijn jonge jaren.

FOTO HUIS VAN HILDE

„Gerard was een freak als het gaat om archeologie

Rob van Eerden
Beleidsadviseur archeologie bij de provincie Noord-Holland